

SINIF VE OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİN VELİLERİ EĞİTİM SÜRECİNE KATMAK İÇİN YAPTIKLARI UYGULAMALAR

Yrd. Doç. Dr. Eda Bütün Kar
Sinop Üniversitesi, Sinop
edabutun@gmail.com

Yrd. Doç. Dr. Elif Mercan Uzun
Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun
elfmercan@gmail.com

Dr. Ramazan Gök
Konyaaltı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Antalya
rmzngk07@hotmail.com

Özet

Eğitimde ulaşılmak istenilen hedeflere sadece okulda yapılan uygulamalar ile ulaşmak mümkün olmamaktadır. Okulda kazandırılmak istenilen bilgi, beceri ve davranışlar mutlaka evde pekiştirilmeli ve desteklenmelidir. Bu nedenle velilerin okul ile sürekli etkileşim halinde olması gerekmektedir. Eğitim sürecine veliyi dahil etme görevi ise süreci yöneten öğretmene düşmektedir. Bu çalışmanın amacı da öğretmenlerin velileri eğitim sürecine dahil etmek için yaptıkları uygulamaların değerlendirilmesidir. Bu amaçla nitel araştırma yöntemlerinden görüşme kullanılmıştır. Çalışmada 15 sınıf öğretmeni ile 10 okul öncesi öğretmeni ile görüşülmüştür. Yapılan çalışma sonucunda öğretmenlerin velileri eğitim sürecine katmak için en sık kullandıkları yöntemin veli toplantıları olduğu ortaya çıkmıştır. Veli toplantılarının yanı sıra öğretmenler ev ziyaretleri, okuldaki etkinliklere velilerin de davet edilmesi gibi uygulamalara da yer vermektedirler.

Anahtar Sözcükler: İlkokul eğitimi, okul öncesi eğitim, nitel araştırma, velilerin eğitime katılımı.

PRACTICES OF CLASSROOM AND PRESCHOOL TEACHERS REGARDING THE PARTICIPATION OF PARENTS INTO THE EDUCATION PROCESS

Abstract

It is not possible to achieve the targets in education only via the practices in school. The knowledge, skills, and behaviors, which it is aimed to gain, should be reinforced and supported at home. For this reason, the parents should be in constant communication with school. The task of involving the parents into education process is undertaken by the teacher managing the process. The aim of present study is to examine the practices of teachers regarding involving the parents into education process. For this purpose, the interview that is among the qualitative research methods was employed. During the research, 15 classroom teachers and 10 preschool teachers were interviewed. As a result of analyses, it was determined that the most frequently used method for involving the parents into education process is PTA meetings. Besides the parent-teacher meetings, the teachers also employ methods such as home visits and inviting the parents to the activities in school.

Keywords: Elementary school education, preschool education, qualitative research, participation of parents in education

GİRİŞ

Çocuklar okula başlayana kadar zamanlarının büyük birçoğunu evde aile üyeleri ile birlikte geçirmektedirler. Bu süreçte çocuk aile üyelerinden etkilenmekte ve onları etkilemekte, yeni şeyler öğrenmekte ve hayata hazırlanmaktadır. Bu nedenle çocuğun gelişim sürecinde çocuğu aile üyelerinden ve çevresinden bağımsız düşünmek hata olacaktır. Çocuğu ve onun gelişimini daha iyi anlamak için ortaya atılan farklı yaklaşımlarda da ailenin çocuğun gelişimi üzerindeki etkisine değinilmektedir. Örneğin Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistemler Kuramı'nda çocuğun etrafını saran çevresi gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır ve çocuk pek kurum ve ortamdan doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenmektedir. Çocuğun gelişiminde toplumun etkili olduğunu savunan bu görüşe göre çocuğun etrafını saran dört farklı katman vardır. İlk katman mikrosistemdir ve bu katmanda aile, okul, toplum gibi bireylerin doğrudan etkileşim içinde bulunduğu kişiler ve kurumlar yer almaktadır. Mikrosistem içindeki kurumlar birbirleriyle bağlantı halindedir ve birbirini etkilemektedirler. Bu bağlantılar ise ikinci katman olan mezosistemi oluşturmaktadır. Ekolojik Sistemler Kuramı'na göre mikrosistemde yer alan kurumlar ve kişiler arasında güçlü bağlantılar olduğunda çocuğun gelişimi olumlu yönde etkilenmektedir (Alat, 2015; Buldu, 2013). Yaşamının ilk yıllarında çocuğun içinde bulunduğu mikrosistemde aile üyeleri, arkadaşları, akrabaları ve komşuları varken okula başlaması ile birlikte öğretmenleri, okul ve okul arkadaşları da bu mikrosisteme eklenmektedir (Yazıcı, Nazik Kumbasar ve Akman, 2016).

Okullar çocukların formal eğitime katıldıkları, gerek sosyal gerekse akademik açıdan yeni şeyler öğrenip geliştikleri kurumlardır. Okullarda amaçlara ulaşılabilmesi ve çocukların gerçek potansiyellerinin ortaya çıkarılabilmesi için paydaşların yani öğretmenlerin, öğrencilerin, okulda çalışan diğer bireylerin ve velilerin işbirliği içinde olması gerekmektedir. Aile ve okul ortamı çocukların gelişiminde belki de en etkili ve destekleyici çevrelerdir. Bu iki çevrenin birbiriyle uyum içinde olması ve okul ile evdeki eğitimi paralelleştirmek için velilerin eğitim etkinliklerine katılması desteklenmekte ve bunlar aile katılımı etkinlikleriyle yürütülmektedir. Aile katılımı gerek velilerin okuldaki eğitim öğretim etkinliklerine katılması ve okulda çeşitli etkinlikler yürütmesi gerekse de velilere eğitim-öğretim etkinlikleri veya çeşitli konularda bilgiler vererek çocukların gelişimlerinin ve başarılarının üst seviyeye çıkartılması şeklinde sağlanabilmektedir. Aile katılımı etkinliklerinin çocukların bilişsel, dil ve okuma yazma, sosyal beceri gelişimleri, duygusal ve fiziksel gelişimleri, okula hazırbulunuşluk düzeyleri üzerinde olumlu etkileri olduğu yapılan araştırmalarla ortaya konmuştur (Argon ve Kıyıcı, 2012; Castro ve diğerleri, 2015; Fantuzzo, McWayne, Perry ve Childs, 2004; Keçeli Kaysılı, 2008; Miedel ve Reynolds, 1999; Şahin ve Ünver, 2005; Tan ve Goldberg, 2009). Powell, Son, File ve Juan (2010) ailelerin okuldaki faaliyetlere gönüllü olarak katılmalarıyla çocuklarının gelişimleri ve öğrenmeleri hakkında bilgi sahibi olacaklarını ve çocuklarını okulla ilgili olarak nasıl teşvik edeceklerini öğreneceklerini belirtmektedir. Velilerin okuldaki etkinliklere katılması ile çocuklara okulların önemli bir yer olduğu mesajı verilmekte (Pomerantz, Moorman ve Litwack, 2007) ve ev ile okula arasında somut bağlantı olduğu hissettirilmiştir (Fantuzzo, Tighe ve Perry, 1999).

Eğitim-öğretim süreciyle ulaşılmak istenilen hedeflere sadece okullardaki uygulamalarla ulaşmak mümkün olmamaktadır. Okulda kazandırılmak istenilen bilgi, beceri ve davranışlar mutlaka evde pekiştirilmeli ve desteklenmelidir. Bu nedenle velilerin okul ile sürekli etkileşim halinde olması gerekmektedir. Velilerle işbirliğinin sağlanmasında ve onların eğitim öğretim etkinliklerine katılması sürecinde en önemli görev süreci yöneten öğretmenlere düşmektedir. Bu çalışmanın amacı da öğretmenlerin velileri eğitim sürecine dâhil etmek için yaptıkları uygulamaların ve velilerin katılımının değerlendirilmesidir.

YÖNTEM

Bu çalışmada velilerin eğitim etkinliklerine katılımını derinlemesine incelemek ve betimlemek için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri

toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konulmasına yönelik nitel bir sürecin takip edildiği yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Çalışmada öğretmenlerle yapılan görüşmeler yoluyla öğretmenlerin velilerini eğitim öğretim sürecine katmak için neler yaptıkları incelenmektedir.

Araştırmada çalışma grubu oluşturulurken amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 15 sınıf öğretmeni ile 10 okul öncesi öğretmeninden oluşmaktadır. Öğretmenlerin mesleki deneyimleri, okullarının bulunduğu yerleşim yeri ve sosyoekonomik çevre göz önünde bulundurulmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenlere ilişkin demografik bilgiler Tablo 1 ile sunulmuştur. Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki deneyimlerinin 2-25 yıl arasında değiştiği, öğretmenlerin sınıflarındaki öğrenci sayısının 10-36 arasında değiştiği görülmektedir.

Araştırmanın verileri nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Alan yazın incelemesi sonucunda geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme soruları uzman görüşüne sunulmuş ve görüşme formuna son şekli verilmiştir. Görüşmelerde katılımcı öğretmenlere genel olarak velilerinin eğitim-öğretim sürecine katılım durumları, katılmama nedenleri, velilerini sürece dâhil etmek için neler yaptıkları sorulmuştur. Yapılan görüşmeler yaklaşık olarak 20-35 dakika arasında sürmüştür. Görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş ve görüşmeler sırasında eş zamanlı olarak araştırmacılar not tutmuştur. Görüşmeler sırasında araştırmacının güvenilirliğini sağlamak için yönlendirici olmaktan kaçınılmış, mümkün olduğunca tarafsız olmaya özen gösterilmiştir. Araştırmada verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Öğretmenlerle yapılan görüşmeler araştırmacılar tarafından bilgisayar ortamına aktarılmış ve yazılı hale getirilmiştir. Ardından, elde edilen veriler araştırmacılar tarafından okunarak kodlanmış, koddan hareketle temalar belirlenmiştir.

Tablo 1: Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

	Branş	Kıdem	İlçe	Sınıftaki öğrenci sayısı
Ö1	Okul Öncesi	4	Atakum	21
Ö2	Okul Öncesi	8	İlkadım	20
Ö3	Sınıf	11	Atakum	28
Ö4	Okul Öncesi	13	Havza	15
Ö5	Sınıf	3	Vezirköprü	19
Ö6	Sınıf	9	Vezirköprü	17
Ö7	Sınıf	2	Havza	26
Ö8	Sınıf	14	Havza	21
Ö9	Sınıf	19	Atakum	31
Ö10	Sınıf	12	İlkadım	34
Ö11	Sınıf	4	Canik	24
Ö12	Okul Öncesi	5	Vezirköprü	18
Ö13	Okul Öncesi	10	Canik	15
Ö14	Okul Öncesi	14	Tekkeköy	12
Ö15	Okul Öncesi	6	Alaçam	14
Ö16	Sınıf	21	Tekkeköy	12
Ö17	Okul Öncesi	10	Terme	15
Ö18	Sınıf	10	Ondokuz Mayıs	19
Ö19	Okul Öncesi	14	İlkadım	25
Ö20	Okul Öncesi	3	Canik	23
Ö21	Sınıf	8	Alaçam	17
Ö22	Sınıf	12	Alaçam	13
Ö23	Sınıf	25	Atakum	36
Ö24	Sınıf	2	Asarcık	10
Ö25	Sınıf	9	Asarcık	14

BULGULAR

Bulgular bölümünde çalışmada elde edilen bulgular alt başlıklara ayrılarak değerlendirilmiştir. Bu bölümde veli katılımının önemi hakkında öğretmen görüşleri, velilerin eğitim-öğretim etkinliklerine katılım düzeyleri hakkında öğretmen görüşleri, eğitim-öğretim sürecinde veli katılımına ihtiyaç duyulan noktalar, velilerin yeterli katılım göstermeme nedenleri hakkında öğretmen görüşleri, veli katılımını sağlamak için öğretmenlerin yaptığı etkinlikler temaları altında çalışmanın bulgularına yer verilmiştir.

Veli Katılımının Önemi Hakkında Öğretmen Görüşleri

Okulda edinilen kazanımların kalıcı olması için çocukların okul dışındaki yaşamlarında da söz konusu kazanımların desteklenmesi gerekmektedir. Bu desteğin sistematik olarak sağlanabileceği yer ise belirli bir yaşa kadar çocuğun her türlü gereksiniminden sorumlu olan ailelerdir. Aileler ile sağlanan iyi bir koordinasyon birçok açıdan çocuğun istenilen hedeflere ulaştırılmasında göz ardı edilemeyecek düzeyde önemli bir etkiye sahiptir (Epstein & Sheldon, 2002a; Epstein & Sheldon, 2002b). Ancak bu koordinasyonun sağlanmasında en önemli görev eğitim-öğretim hizmetlerinin niteliğinin belirlenmesinde de rehber olan öğretmenlere düşmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin ailelerin eğitim sürecine katkıları hakkında görüşleri önem taşımaktadır. Bu bölümde öğretmenlerin velilerin eğitim sürecine katılımına önem verme düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan görüşmelerde hem okul öncesi öğretmenleri hem de sınıf öğretmenleri veli katılımına çok önem verdiklerini, okul başarısının sağlanmasında «olmazsa olmaz» denilebilecek bir konu olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. Öğretmenler bu konudaki görüşlerini şu şekilde dile getirmişlerdir:

Tablo 2: Veli Katılımının Öneme İlişkin Frekans Dağılımı

Katılımcı Görüşleri	f
Veli katılımının mutlaka sağlanması gerekir	20
Veli katılımı olmadan istenilen hedeflere ulaşmak güçtür	17

Veli katılımını çok önemli buluyorum, «olmazsa olmaz». Okulda çalışıp çabalyoruz, uğraşyoruz. Yeri geliyor çocuğun anne babası, eve gidince «Ne yaptın?» demiyor. Sizin eğitime verdiğiniz önemi evde aile vermeyince çocuk da evde boş veriyor. (Ö5)

Veli katılımı mutlaka olmalı. Eve gittiğinde çocuk, aile en azından «Ödevin var mı?» diyebilmeli. Bunu bile sorması takip etmesi bizim için kar... Ama bunu bile demeyen aileler var. (Ö11)

Köyden ilçeye tayinim çıktıktan sonra bunun ne kadar önemli olduğunu gördüm. Önceden her şey bana bağlıydı, ben ne yaparsam ne öğretirsem o. Çok nadir ilgili veliler çıkardı. Oysa burada veliler daha ilgili... Çocuklarının ödevi var mı yok mu kontrol ediyorlar, doğru yapıp yapmadığını, kitap okuyup okumadığını... Burada birçok konuda daha hızlı yol alıyorum. Emeğimin karşılığını aldığımı hissediyorum. (Ö16)

Velilerin Eğitim-Öğretim Etkinliklerine Katılım Düzeyleri Hakkında Öğretmen Görüşleri

Velilerin eğitim-öğretim sürecine katılma düzeyleri ne kadar sistematik olursa okuldaki istenilen hedeflere ulaşmak da o kadar kolay olacaktır (Epstein, 1998). Ancak bu durumun gerçekleşmesi için de velilerin eğitim sürecine olan desteklerinin önemini bilmeleri ya da ne tür bir veli katılımının eğitim sürecinin niteliğini arttırmada etkili olabileceği hakkında farkındalıklarının olması gerekmektedir. Bu nedenle sadece öğretmenlerin bu konuda bilinçli olması yeterli olmamaktadır. Öğretmenlerin konu hakkındaki görüşleri incelendiğinde veli katılımının istenilen düzeyde olmadığı görülmektedir. Öğretmenlerin birçoğu velilerin istenilen düzeyde eğitim-öğretim sürecine destek olmadıklarını dile getirmişlerdir. Özellikle okul öncesi öğretmenlerinin veli katılımının sağlanamamasından şikâyetçi oldukları söylenebilir. Katılımcı sınıf öğretmenlerinden birisi ise velilerin katılım göstermeye çalıştıklarını ancak bunun için yanlış bir yol izlediklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerden birkaçının görüşleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 3: Velilerin Eğitim-Öğretim Etkinliklerine Katılım Düzeylerine İlişkin Frekans Dağılımı

Katılımcı görüşleri	f
Yeterli düzeyde katılım yok	18
Katılıyorlar	5
Doğru şekilde katılım göstermiyorlar	2

Veliler son derece ilgisiz. Bırakın çocuğun öğrendikleri ile ilgilenmeyi bazen beslenmesi olmadan, kahvaltı bile yaptırmadan çocuklarını okula gönderiyorlar. Çocuğunun daha temel ihtiyaçlarını dikkate almayan insanların çocuğun okuluyla ilgilenmesini beklemek hayal olur. (Ö2)

Bazı veliler var, her gün gelip çocuğun durumunu soruyor, bazen de tavsiye istiyor, her gün! Sanırsınız ki çocuğun durumu, başarısı soruldukça gelişen bir şey. Daha verilen tavsiyeyi yeterince dinlemeden tekrar geliyor. Amaç ilgilenmek değil amaç ilgili görünmek.(Ö7)

Hiç ilgili değil. Kendilerinin katılımını geçtim çocuğun ihtiyacı olan boyama kitabı, kalem gibi şeyleri bile almadan gönderenler var. Sorumluluğu tamamen bize atıyorlar.(Ö12)

Velileri ilgili buluyorum. Tek tük ailevi sorunlardan ötürü ilgisiz olanlar oluyor ama genel olarak ilgililer. (Ö13)

Eğitim-Öğretim Sürecinde Veli Katılımına İhtiyaç Duyulan Noktalar

Veli katılımı okul ile ilgili birçok farklı etkileşim türünü kapsayabilmektedir. Katılım türü ebeveyn olarak öğrencinin gelişimini destekleme, evde eğitim çalışmaları, okuldaki gönüllülük çalışmalarını destekleme ve karar verme süreçlerine katılma gibi geniş etkinlik alanlarından oluşmaktadır. Bu katılım türünü etkileyen önemli noktalarından birisini de öğrencinin bireysel farklılıkları oluşturmaktadır. Öğrencinin ihtiyaçları ya da desteklenmesi gereken noktalar aile katılımının türünü de farklılaştırabilmektedir. Bu çalışmada da verilen yanıtlarda benzer bir durum söz konusudur. Öğretmenlerin velilerin desteğine birçok farklı noktada ihtiyaç duydukları görülmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin özellikle çocuklara olumlu davranış kazandırma, davranış bozukluklarının üstesinden gelme ve araç gereç temininde sınıf öğretmenlerinin ise öğrenci başarısının artırılmasında, etkinliklere katılımın sağlanmasında ve okulda karşılaşılan sorunların çözümünde desteğe ihtiyaç duydukları söylenebilir. Hem okul öncesi hem de sınıf öğretmenleri araç gereç temininde desteğe ihtiyaç duymaktadırlar. Öğretmenlerden birkaçının görüşleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 4: Eğitim-Öğretim Sürecinde Veli Katılımına İhtiyaç Duyulan Noktalara İlişkin Frekans Dağılımı

Katılımcı Görüşleri	f
Öğrenci başarısının artırılmasında	20
Davranış bozukluklarının giderilmesinde	9
Araç gereç temininin sağlanmasında	4
Etkinliklere katılımının sağlanmasında	2
Okulda karşılaşılan her türlü sorunun giderilmesinde	1

Öğrencinin ders araç gereci eksik. Ödev veriyoruz ama ödevi yapması için gerekli malzemesi yok. Veli ilgi göstermiyor. (Ö1)

Öğrencinin başarılı olması için mutlaka veli desteğinin olması lazım. Yoksa sadece bizim çalışmamız yeterli olmuyor. Çocuk evde tekrar yapmıyorsa desteklenmiyorsa başarılı olamıyor maalesef. (Ö9)

Öğrenci kötü söz söylüyor, arkadaşına vuruyor. Bunları nerede öğreniyor evde... Evde düzelmesi gereken şeyler bunlar. Aileden destek alamazsak da düzelmeyecek. Bunun yanında başarılı olmada, araç-gereçleri temin etmede, her konuda aslında veliye ihtiyacımız var.(Ö14)

Çocuğa bir şey kazandırmaya çalışıyoruz. En basitinden başkasının bir şeyini izinsiz almaması gerektiğini söylüyoruz. Biz okulda ne kadar uğraşırsak uğraşalım aynı şey evde olmayınca çocukta davranışa dönüşmüyor. (Ö 17)

Anasınıfından en çok ne lazım olur. Boya. Bazı çocukların boyası dönem başından beri yok. (Ö20)

Sınıflarımız çok kalabalık. Öğrenciler ile bire bir ilgilenmek bazen güç oluyor. Burada velinin destek olması lazım. Bir ödevini kontrol etmesi, evde doğru davranışlar sergilemesi, iyi bir örnek olması çok önemli. Ama neredeyse veli bozuyor biz düzeltiyoruz. (Ö24)

Velilerin Yeterli Katılım Göstermeme Nedenleri Hakkında Öğretmen Görüşleri

Okul etkinliklerine aile katılımının sağlanması çocuğun gelişimini birçok açıdan desteklemektedir. Çocuğun akademik başarısı artmakta, problemleri davranışlarının oranı azalmakta ve doğru şekilde sosyalleşebilmektedir (Epstein & Sheldon, 2002a; Kotaman, 2008; Ekici, 2017). Tüm bu olumlu etkilerine rağmen velilerin eğitim sürecine katılması konusunda zaman zaman sorunlar yaşanabilmektedir. Bu sorunların yaşanmasına neden olabilecek etkenleri anlayabilmek için çalışmada velilerin eğitim sürecine katılmama gerekçeleri hakkındaki öğretmen görüşleri alınmıştır. Araştırmaya katılan hem okul öncesi hem de sınıf öğretmenleri velilerin sürece katılmamalarını çoğunlukla eğitimsiz ve bilinçsiz olmalarına bağlamışlardır. Öğretmenlerden bazılarının görüşleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 5: Velilerin Yeterli Katılım Göstermeme Nedenlerine İlişkin Frekans Dağılımı

Katılımcı görüşleri	f
Ailelerin eğitimsiz olması	15
Ailelerin bilinçsiz olması	9
Ailelerin çocuğa değer vermemesi	2
Anne babanın ayrılmış olması	2
Çocuğun ebeveynleri ile yaşamıyor olması	1
Anne ve/veya babanın çalışması	1

Çocuğa değer vermek yok. Karnını doyuruyor, evini veriyor, tamam... Çocuk nasılsa büyüyor, ne şekilde bir insan olacağını önemi yok. (Ö1)

[Ailelerin] Bilinçsiz olmaları. Çocuğun okulda başarılı olmasını sadece öğretmene bağlıyorlar. Çocuk okulda öğrenir, evde ödev yapar, bitti gitti. Görmemiş ki kendisi de... Çocukla nasıl ilgilenilir? Nasıl başarılı olması sağlanır? (Ö3)

Mesela bir velim var, ayrılmış. Çocuk babada kalmış. Adam çalışıyor gelemiyor. Çocuğa babaanne dede bakıyor, onlar da yaşlı, yeterince ilgilenemiyorlar. Bu durumda da çocukla kimse ilgilenemiyor yeterince.(Ö19)

Aileler eğitimsiz. Çocuğu ile nasıl ilgilenmesi gerektiğini bilmiyor. Bazı aileler var gençler, daha biri büyümeden ihtiyaçlarını karşılamadan diğer çocuk. [Çocukların] Hiçbiriyle gerektiği gibi ilgilenemiyorlar, bıkıyorlar. (Ö22)

Veli Katılımını Sağlamak İçin Öğretmenlerin Yaptığı Etkinlikler

Velinin katılımının yeterli düzeyde olmadığı durumlarda ya da doğru şekilde bir katılımın sağlanmadığı durumlarda öğretmenin bir profesyonel olarak rehberlik etmesi gerekmektedir. Bu çalışmada da öğretmenler çoğunlukla velilerin katılımını «yetersiz» bulduklarını belirtmişlerdir. Bu nedenle öğretmenlerin şikâyetçi oldukları bu durumu ortadan kaldırmak için bazı çalışmalar yapmaları beklenmektedir. Beklenildiği şekilde öğretmenlerin velileri eğitim sürecine katmak için farklı uygulamalara yer verdikleri görülmektedir. Öğretmenler velileri eğitim-öğretim sürecine katmak için veli toplantıları, bire bir görüşmeler, ortak yapılacak ev etkinlikleri, sınıfta aile katılım çalışmaları, okul etkinliklerine aileyi davet etme, ev ziyaretleri gibi çalışmalar yaptıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin yaptıkları çalışmalar incelendiğinde okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin genellikle velilerini eğitim öğretim sürecine katmak için benzer çalışmalar yaptıkları söylenebilir. Öğretmenlerden bazıları yaptıkları çalışmaları aşağıdaki gibi açıklamışlardır:

Tablo 6: Veli Katılımı Sağlamak İçin Öğretmenlerin Yaptığı Etkinliklere İlişkin Frekans Dağılımı

Katılımcı görüşleri	f
Veli toplantıları	20
Bire bir görüşme	16
Aile ile birlikte yapılacak ödevlendirmeler	12
Okul etkinliklerine aileyi davet etme	10
Sınıfta velinin etkinlik düzenlemesi	6
Ev ziyaretleri	4

Ev ziyaretleri yapıyorum farklı olarak. Ailenin durumunu görüyorum, şartlarını... Evde zaten birçok konu hakkında uzun süre konuşabilme imkânı da buluyoruz. Hem veliler hem de çocuklar da olumlu tepkiler veriyor. Bunun yanında veli toplantısı gibi standart şeyler de yapıyoruz. (Ö14)

Veli günü yapıyorum. O gün velimiz bize gelip öğrencilerin hoşuna gidecek bir etkinlik yapıyor. Çocukların çok hoşuna gidiyor ama çocuklar kadar veliler de eğleniyor. Veli toplantı oluyor, veliler bazen gelip tek görüşmeler oluyor. Bu şekilde...(Ö15)

Veli toplantısı mutlaka yapıyorum. Veliyi çocuğu hakkında bilgilendirmek için, okul ile ilgili çeşitli ihtiyaçları söylemek için... Ayrıca herhangi bir sorun olduğunda velileri bire bir görüşmek için okula çağırıyorum ya da arıyorum bilgilendiriyorum. (Ö21)

Veli toplantıları var. Ayda bir düzenlemeye çalışıyoruz. Bunun yanında okulda çocukların rol aldığı etkinlikler falan olduğunda çağırıyorum, izlesinler diye... Çok mutlu oluyorlar, çocukları ile gurur duyuyorlar (Ö25).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Çalışma sonucunda çalışmaya katılan öğretmenlerin tümü veli katılımının mutlaka sağlanması gerektiğini, veli katılımı olmadan istenilen hedeflere ulaşmada güçlükler yaşanabileceğini belirtmişlerdir. Erdoğan ve Demirkasimoğlu (2010) tarafından yapılan çalışmada da öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin veli katılımının gerekliliği konusunda hemfikir oldukları belirlenmiştir. Veli katılımının sağlanması bir ebeveyn olarak velinin birçok açıdan kendini geliştirmesini destekleyecektir. Velinin ebeveyn olarak çocuğuna doğru şekilde yaklaşım göstermesi, hangi açılardan ve ne şekilde destekleyebileceğini bilmesi çocuğun da kendisini geliştirmesini sağlayabilmektedir. Veli ev ortamında çocuğuna ihtiyaç duymakta olduğu desteği daha sağlıklı bir şekilde verebilmekte ve okulda karşılaşılan güçlükler ile daha kolay başa çıkılabilmektedir.

Çalışmada öğretmenler veli katılımına çok önem verseler de istenilen düzeyde veli katılımının sağlanamadığı ve öğretmenlerin velilerden bekledikleri ya da ihtiyaç duydukları desteği göremedikleri belirlenmiştir. Argon ve Kıyıcı (2012) tarafından yapılan çalışmada da veli katılımının istenilen düzeyde olmadığı, Erdoğan ve Demirkasimoğlu (2010) tarafından yapılan çalışmada ise velilerin eğitim sürecinde katılma konusunda isteksiz oldukları ortaya konulmaktadır. Bu çalışmada öğretmenlerin veli katılımına en çok ihtiyaç duydukları husus öğrenci başarısını yükseltme olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretmenler velilerin desteği olmadan istedikleri düzeyde başarı elde edemeyeceklerini düşünmektedirler. Yapılan birçok çalışmada veli desteğini alan öğrencinin daha yüksek bir akademik başarı gösterdiği ortaya çıkmıştır (Marchant, Paulson ve Rothlisberg, 2001; Griffith, 1996). Öğretmenlerin veli desteğine en çok ihtiyaç duydukları diğer konu ise olumsuz davranışların ortadan kaldırılması şeklindedir. Çünkü öğretmenlere göre davranış bozukluklarının ortaya çıkmasında en önemli etken ailedir. Bu nedenle öğretmenler aile ile iletişime geçerek, aileye doğru davranış biçimlerini göstererek bu tür davranışların ortadan kalkmasını hızlandırabilmektedirler. Epstein ve Sheldon (2002a) tarafından yapılan çalışmada da öğretmenler veli ile koordinasyon içinde olduklarında

çocukların sosyalleşmesinde ve olumsuz davranışların ortadan kaldırılmasında olumlu sonuçlar elde edildiği ortaya çıkmıştır.

Çalışmada öğretmenler, veli katılımının yeterli düzeyde olmamasını ailelerin eğitimsiz ve bilinçsiz olmasına bağladıkları tespit edilmiştir. Orman (2012) ekonomik düzeyi yüksek olan velilerin, toplantılara daha fazla katıldığını ve bu velilerin çocuklarının yılsonu not ortalamalarının diğer öğrencilerden yüksek olduğunu belirlemiştir. Aileler çocukları ile doğru şekilde ilgilenme, destekleme yollarını hatta çocuğun böyle bir ihtiyacı olduğunu bile bilmedikleri için eğitim-öğretim sürecinde de öğrencileri destekleyememektedirler. Benzer şekilde yapılan birçok çalışmada da aile eğitim düzeyi arttıkça çocuğa verilen eğitsel desteğin arttığı görülmüştür (Englund vd. 2004; Pena, 2000; Kay, Fitzgerald, Paradee, Mellencamp, 1994; Mannan, Blackwell, 1992). Öğretmenler veli desteğini daha etkili bir şekilde sağlayabilmek için birçok farklı yöntem başvurumaktadırlar. Veli toplantıları geleneksel bir yöntem olarak ilk sırayı almaktadır. Bunun yanında veli ile bire bir görüşmeler yapmak, aileyi de işin içine katan çeşitli ödevler vermek, okulda düzenlenen etkinliklere aileleri de davet etmek, sınıfta öğrencilerle birlikte etkinlik düzenlemesi için veli davet etmek ve velileri evinde ziyaret etmek öğretmenlerin başvurduğu diğer yöntemler olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bu çalışmaların yanında öğretmenlerin velilerden beklentilerini aktarmanın yanında bu beklentileri nasıl gerçekleştireceklerine dair yol gösterici uygulamalara yer vermeleri katılımın daha etkili olmasını sağlayabilecektir.

Not: Bu çalışma 18-20 Mayıs 2017 tarihlerinde Antalya’da düzenlenen 8’inci Uluslararası Eğitimde Yeni Yönelimler Kongresi’nde bildiri olarak da değerlendirilmiştir.

KAYNAKÇA

Alat, K. (2015). Ailelerle etkili ortaklıklar oluşturmak. H. Z. İnan ve T. İnan (Eds), *Erken çocukluk eğitiminde etkili uygulamalar* içinde (206-233). Ankara: Nobel.

Argon, T., ve Kıyıcı, C. (2012). İlköğretim kurumlarında ailelerin eğitim sürecine katılımlarına yönelik öğretmen görüşleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 80-95.

Buldu, M. (2013). Erken çocukluk dönemi gelişimi: tarihsel yaklaşımlar ve araştırmalar. B. Akman, (Ed.) *Erken çocukluk döneminde gelişim-çok kültürlü bir bakış açısı* içinde (14-33). Ankara: Nobel.

Castro, M., Exposito-Casas, E., Lopez-Martin, E., Lizasoain, L., Navarro-Asencio, E., & Gaviria, J. L. (2015). Parental involvement on student academic achievement: A meta-analysis. *Educational Research Review*, 14, 33-46.

Ekici, F. Y. (2017). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki aile katılım çalışmalarına katılan ve katılmayan ailelerin çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları arasındaki ilişki. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 543-559.

Englund, M. M., Luckner, A. E., Whaley, G. J. L., & Egeland, B. (2004). Children’s achievement in early elementary school: longitudinal effects of parental involvement, expectations, and quality of assistance. *Journal of Educational Psychology*, 96 (4), 723-730.

Epstein, J. L. (1988). Homework practices, achievement, and behaviors of elementary school students. (Rep. No 26). Baltimore, MD: Johns Hopkins University, Center on Families, Communities, School and Children’s Learning.

Epstein, J. L., & Sheldon B S. (2002a). Improving student behavior and school discipline with community and family involvement. *Education and Urban Society*, 35, 4-26.

Epstein, J. L., & Sheldon B S. (2002b). Present and accounted for: Improving student attendance through family and community involvement. *The Journal of Educational Research*, 95, 308-318.

Erdoğan, Ç. ve Demirkasımoğlu, N. (2010). Ailelerin eğitim sürecine katılımına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri. *Educational Administration: Theory and Practice*, 16(3), 399-431.

Fantuzzo, J., McWayne, C., Perry, M. A., & Childs, S. (2004). Multiple dimensions of family involvement and their relations to behavioral and learning competencies for urban, low-income children. *School Psychology Review*, 33, 467 –480.

Fantuzzo, J., Tighe, E., & Perry, M. (1999). Relationships between family involvement in Head Start and children's interactive peer play. *NHSA Dialog*, 3, 60 –67.

Griffith, J. (1996). Relation of parental involvement, empowerment, and school traits to student academic performance. *The Journal of Educational Research*, 90(1), 33-41.

Kay, J. P., Fitzgerald, M., Paradee, C., & Mellencamp, A. (1994). Making homework work at home: The parent's perspective. *Journal of Learning Disabilities*, 27, 550-561.

Keçeli Kaysılı, B. (2008). Akademik başarının artırılmasında aile katılımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 9(1), 69-83.

Kotaman, H. (2008). Türk ana babalarının çocuklarının eğitim öğretimlerine katılım düzeyleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 135-149.

Mannan, G., & Blackwell, J.(1992). Parent involvement: Barriers and opportunities. *Urban Review*, 24, 219–226.

Marchant, G. J., Paulson, S. E. & Rothlisberg, B. A. (2001). Relations of middle school students' perceptions of family and school contexts with academic achievement. *Psychology in the Schools*, 38(6), 505-519.

Miedel, W. T., & Reynolds, A. J. (1999). Parent involvement in early intervention for disadvantaged children: Does it matter? *Journal of School Psychology*, 37, 379 –402.

Orman, M. (2012). Velilerin sosyo ekonomik durumu, sınıf veli toplantılarına katılımı ve öğrencilerin başarısı: Tahir Merzeci İlköğretim Okulu örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Pena, D. (2000). Parent involvement: Influencing factors and implications. *The Journal of Educational Research*, 94(1), 42-54.

Pomerantz, E. M., Moorman, E. A., & Litwack, S. D. (2007). The how, whom, and why of parents' involvement in children's academic lives: more is not always better. *Review of Educational Research*, 77(3), 373–410.

Powell, D. R., Son, S. H., File, N., & Juan, R. R. S. (2010). Parent– school relationships and children's academic and social outcomes in public school pre-kindergarten. *Journal of School Psychology*, 48, 269 – 292.

Şahin, F. T., ve Ünver, N. (2005). Okul öncesi eğitim programlarına aile katılımı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 23-30.

Tan, E. T., & Goldberg, W. A. (2009). Parental school involvement in relation to children's grades and adaptation to school. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 30, 442–453.

Yazıcı, D. N., Nazik Kumbasar, A. & Akman, B. (2016). Ailelerin gözünden okul öncesinden ilkokula geçişte yaşanan güçlükler ve çözüm önerileri. (Ö Demirel, S. Dinçer Ed.) *Eğitim bilimlerinde yenilikler ve nitelik arayışı* içinde (429-446). Ankara: Pegem.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Genişletilmiş 10. Baskı). Ankara: Seçkin.